

na prvý pohľad vidno, že rozdelenie práce resp. jednotlivých dobových úsekov koresponduje s tradičným chápaním period uhorských dejín.

V kapitole o »Dobe patriarchálneho absolutizmu a počiatkov stavovského hnutia« rozdelená na päť podkapitol, pojednáva o počiatkovej primitívnej organizácii maďarských kmeňov, ich vpádu do dunajskej nížiny, prvotnom štátnom zriadení, svätoštefanskej kristianizácii a legislatíve. Prihliada tiež k počiatkom stavovského hnutia a k národnostným pomeroch. Čez to, že kapitoly sú pomerne veľmi stručné, preca aspoň kaleidoskopicky náčrtáva jednotlivé dôležité momenty z prvých počiatkov uhorského štátu.

V kapitole o »Počiatkoch feudálneho zriadenia a medzistavovských zápasov« so šiestmi podkapitolami, zaoberá sa z rozkladom ríše za vlády posledných Árpádovcov, reformnými snahami Anjouovcov, rozmachom stavovskej moci a antagonizmom medzi nižšou a vyššou šľachtou. Niemenj zaujímavá je stať o národnostných pomeroch v XIII. až XV. storočí. Treba len ľutovať, že autor plastickejšie nevykreslil politické i kulturné styky severo-západných Uhier (Slovenska) s historickými zemiami, najmä v dobe lucemburskej a za vlády Hunyadovcov.

O reformácii a rekatolizácii Uhier a s ňou súvisiace nábožensko-sociálne povstania Bočkayho, Bethlena a Rákoczyho, opisuje v kapitole »Doba reformácie a protireformácie«. Táto kapitola sa nám pozdáva za najzdarilejšiu, lebo veľmi prehľadne podáva všetky tie spletené myšlienkové a politické prúdy, ktoré zmietať Uhrami v XVII. a XVIII. storočí.

Revolučné roky 1848/49 a ich jozefinský prolog zachycuje kapitola »Doba obrodzenia a revolúcie«. Bližšie charakterizujúci vliv liberalizmu na uhorskú politiku, autor nie celkom správne osvetľuje postavu Kossutha. Píše, »požiadavky ním (t. j. Kossuthom) znovu a znovu prednášané, boli pre neho iba púhym heslom, ktorým sa pokúšal dobyť si ďalšej popularity medzi zástupcami šľachty na sneme. »Práve naopak. Kossuth sa nezastavoval len pri zrušení poddanstva, ale chcel pôvodne zbaviť uhorskú šľachtu všetkých jej výhod a výsad. Jeho radikalizmus sa nezastavoval na žiadnej ideovej prekážke; preto pri sledovaní svojich cieľov nefakal sa ani násilných prostriedkov, ba ich použitie pokladal za celkom oprávnené už na základe theorie prirodzeno-právnej. Keď teda objektívne posudzujeme činnosť Kossuthovu pred rokom 1848, vidíme, že je nespornou jeho zásluhou, že jako reprezentant demokratickej strany hlásajúcej rozsiahle štátoprávne i sociálne reformy, svojim nesmiernym vlivom vybojoval pre Uhry parlamentárnu vládu a zrušenie nevoľníctva.

V poslednej kapitole autor preberá »Obdobie dualizmu« a najnovšie udalosti až po rozklad Uhier. Hoci je ešte veľmi, nesnadné jasne a objektívne podať spád posledných udalostí, najmä pre nedostatok náležitého časového odstupu, preca autor prehľadne a presvedčivo líči vyvrcholenie maďarizačných snáh, nastávšich po rakúsko-uhorskom vyrovnaní a politické udalosti s nimi súvisiace. Je to síce podané iba v náčrtku a skôr popisne bez hlbšieho skúmania príčinného vzťahu, avšak podáva aspoň kostru, refaz jednotlivých zjavov uhorského politického života, ktorého posledným článkom bol chaos z konca roku 1918.

Veľmi podrobný a prehľadný register menný a vecný a názorné mapky len zvyšujú cenu a použiteľnosť knihy.

Dr. J. Holák.

Dr. JAROSLAV ČULÍK: *Sbírka vzorců notářských listin k notářskému řádu*. Praha 1934. Cena váz. Kč 80.—\*) — Upravitel pro praxi použitelnou sbírku vzorců listin nebo podání není nikterak lehká věc. O tom jsme se přesvědčili znova při podrobném prohlédnutí výše uvedené sbírky.

\*) Recenze této knihy byla již uveřejněna v tomto ročníku str. 94. Než přece redakce vzhledem k závažnosti věci vrací se k ní znovu recensí druhou.

Autor sestavil nejprve »hlavy« notářských listin a pak ve druhém díle sestavil některé typy smluv, které se ve formě notářského spisu vyhotovují. Co se týče prvního dílu, který obsahuje pouze závěry a konce jednotlivých notářských listin, postrádáme u nich vysvětlení jednotlivých typů podle notářského řádu, aby byl dán návod k samostatnému myšlení pro případ, který v knize snad uveden není. Stejnou vadou trpí zejména druhý díl, kde — zdá se nám — bez ladu jsou uvedeny jednotlivé smlouvy, které snad měly pro ten který případ v praxi správnou textaci, avšak jako vzor jsou bez praktické ceny. Aby se mohlo vzoru užívat, musí být v podobné sbírce uveden prototyp, jakýsi uměle vykonstruovaný případ, který by měl obsahovat všechny možné eventuality, aby ten, kdo vzoru užívá, byl jím upozorněn na tu kterou možnost. Jinak vzor nemá ceny. Jak vzor vypadat nemá, uvádíme z knihy jen namátkou vzor č. 161, který snad pro daný případ byl správný, ale jako obecný vzor jest bez ceny. Upravovatel vzorců musí si počínat jako matematik, který z konkrétních výpočtů stanoví obecný vzorec.

Knihy však má i značné věcné chyby, které, kdyby se opakovaly v konkrétním případě, mohly by vésti ke značným nepříjemnostem. V tomto směru poukazujeme na vzor 50, kde oproti zákonu se vzdávají strany práva odvolati poslední pořízení a kde se přijímá dědický slib (smlouvou dědickou) i ohledně  $\frac{1}{4}$  pozůstalosti odkázané, rovněž tak chybně ve vzoru 140, avšak správně ve vzoru 138.

Ve vzoru 127 se zřizuje věno rodičům nevěsty (viz však § 1218 ob. zák. obč.). Ve vzoru 145 a) doporučuje se zřízení smlouvy o dobrovolném rozvodu (oproti § 93 ob. zák. obč.) a i jinak se zhotovuje smlouva contra bonos mores: Oba manželé prohlašují, že se zavazují podepsati konečnou žádost o dobrovolný rozvod a po uplynutí zákonné lhůty také žádost za rozlukou manželství (!). Smlouva uvedená ve vzoru 150 jest zcela zbytečná, jelikož by se nedala vtělit do pozemkových knih, neboť schází intabulační doložka. Vadná jest intabulační doložka ve vzoru 156 i u 127. Podle našeho názoru není možno zříditi vykonatelný notářský úpis při kauční hypotéce (vzor č. 162), ježto není a nemůže býti při zřizování listiny nikdy známo, kolik v konkrétním případě jest dlužník vůbec dlužen a nebylo by možno vésti podle takového notářského spisu exekuci vůbec. Vzorec 133 v té formě jak jest, nezdá se nám příhodný, ježto se může uzavřít hned právní jednání pod podmínkou odkládací a také se nám nezdá správná poznámka, že by se toto jednání nemuselo přihlašovati k poplatkům, když ani v listině není uvedeno jasně a bezesporně, že strany nechťí býti vázány před sepsáním definitivní smlouvy. Jak známo, i punctace podléhá poplatku (§ 37 popl. zák.). Tím přecházíme však k hlavní závadě knihy a to nebezpečné, ježto notáři ručí osobně za poplatky, totiž k poplatkům. Chce-li vydavatel vzorců vůbec ke vzorcům připojiti poučení o poplatech, pak máme za to, že musí býti jednak důsledný, to jest u každého vzoru a že musí také dáti radu správnou. Chybný postup při poplatku ze smlouvy má pak dalekosáhlé důsledky pro toho, kdo podle toho návodu se řídí. Víme také, jak jest obtížné dáti výklad tak roztržitého právního oboru jako jest právo poplatkové. Než přece chyby, které jsou v knize, jsou takové, že bychom se báli na ni se spolehnouti. Tak u vzoru 126 a jiných podobných (129, 130, 132 atd.) jest uvedeno, že neplatí se poplatky přímo, že nutno vyčkati, až budou vyměřeny a přece podle § 3 poplatkové novely z roku 1933 (č. 65 a 66 Sb. z. a n.) nutno platiti převodní poplatek ze smluv tržových (postupních) o nemovitostech bez vyměření, ovšem jen pokud poplatek připadá na tržovou (postupní) cenu. U vzoru 127 nutno proto platiti poplatek bez vyměření z Kč 300.000.— do 40 dnů (ovšem po splnění výminky) a mutatis mutandis i u vzorů jiných. Nezaplacení má známé následky ručební. U vzoru 162 jest sice poměrně správně uvedeno poplatkové poučení (chybí ovšem návod, že při dlužních úpisech vyžadujících kolky do Kč 300.— musí se

nalepiti na listinu, jinak ohlašovati), avšak již u vzoru 163 není ani slova o poplatcích, takže by se mohlo míti z to, že taková listina vůbec poplatku nepodléhá. Naprosto nesprávné jest poučení také u vzoru 144 (»spis jest ohlásiti z opatrnosti (?) bernímu úřadu a do 40 dnu zaslati, anebo možno poplatek hned nalepiti v kolecích«, i u Kč 1000.—?). Právní listiny se ohlašují z povinnosti, nikoliv z pouhé opatrnosti. Totéž u vzoru 158. V některých případech se doporučuje, aby se smlouva přihlásila do 14 dnů zemskému inspektorátu (v Praze magistrátu), což ani není správné, jelikož i jiná města než Praha mají povoleno dávku z přírůstku sama vybírat — avšak jinde opět o tom není ani zmínky. A taková nedůslednost jest stále. Nikdy nevíte zda nebylo něco zapomenuto. Z jakého důvodu se u vzoru 159 (smlouva osvojovací) doporučuje kolek Kč 20.—, není nám známo. Naproti tomu však žádost za schválení osvojení (vzor 159 a) má pouze kolek Kč 5.— (a k tomu ještě přepsaný na soudním podání!) místo Kč 20.— a chybí vůbec kolek na usnesení Kč 50.— (položka 29 soudních poplatků) a pod. I když by se dalo jinak smířiti se s materiálními závadami, rady poplatkové ve sbírce uvedené jsou toho druhu, že ji činí neúčinnou pro praxi, nebo jen s velkým risikem. Věc si nedovedeme jinak představit, než že poplatková ustanovení byla dána do knihy v poslední chvíli bez dostatečné péle. Grafická výprava knihy jest pěkná, avšak cena Kč 80.— značná.

Dr. Karel Novák.

SPEKTATOR: *Jednotlivecký obchod a družstevnictví konsumní a zemědělské*. Nákl. Barvič & Novotný v Brně 1934, str. 61, cena neuvedena. — Autor vidí v rozmáhajícím se kolektivistickém principu veliké nebezpečí pro soukromé podnikání, zejména pro jednotlivecký obchod. Nejsilněji tu konkuruje družstevnictví spotřební a zemědělské. Spotřební družstevnictví opatřuje předměty denní potřeby organizovaným spotřebitelům při společném nákupu za nejnižší ceny s vyloučením podnikatelského zisku. Zemědělské družstevnictví zpeněžuje zemědělské výrobky a opatřuje potřeby pro zemědělské podnikání. Kniha sleduje historický vývoj obou těchto hnutí a statisticky dokazuje veliké obraty, o něž jednotlivecký obchod přichází. Největší ránu soukromému obchodu podle autorova tvrzení zasadil stát podporou družstevnictví a totiž poskytováním bezúročných zápujček, které nebyly vráceny, sanacemi a subvencemi. Družstevnictví bylo podporováno i nepřímo regulací dovozu a zřizováním dovozních syndikátů. Účast družstevního podnikání na distribuci zboží je značná a obnáší přibližně 15.16—18.27% celkové tržby a zásobovala asi 2½ milionu veškerého obyvatelstva. Velmi značné jsou daňové výhody družstev. Konsumní družstva železniční mají veliké slevy na železničním dopravném. I v oboru práva poplatkového požívají družstva velikých výhod (při kolkování). Odpor proti daňovým výhodám družstev je nejen u nás, ale i v cizině (v Rakousku, Francii a Anglii), kde výhody družstev ponejvíce odstraněny, čímž byla družstva postavena co do soutěživosti na roveň soukromému obchodu.

Kniha, která je obranou soukromého podnikání v oboru obchodním, podává ve své poslední kapitole všeobecné srovnání podnikání soukromého a družstevního. Důležité je konstatování, že prodejní ceny družstev nejsou všeobecně nižší a že pokud máme na mysli zboží téže kvality není podstatného rozdílu v obou druzích cenových hladin. Podle autorova názoru družstevnictví vede k oslabení soukromého podnikání, které bylo a zůstane hybnou pákou všeho pokroku hospodářského a kulturního. — Autor apeluje ke konci svého pojednání i na průmysl, aby se rovněž vzepřel družstevnímu rozvoji na poli výroby, ježto jest jím stejně jako obchod ohrožen.

Dr. Reichert.

JUDr. KAREL GERLICH: *Rozvod, rozluka, alimenty*. Předpisy upravující manželství, rozvod, rozluku, neplatnost manželství, právní poměry rozvedených a rozloučených manželů, výživné, osvojení a právní poměry dětí. — Praha, 1934. Nákladem Právnického knihkupectví a nakladatelství. Str. 430, 16". — Doc. Dr. Gerlich upravuje a opatřuje poznámkami a